BISKUPICKÁ 21
ZÁKLADNÁ ŠKOLA

Učebné osnovy predmetu Etická výchova (1., 2., 3. ročník)

Časový rozsah	**1.ročník - 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín** **2.ročník - 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín** **3.ročník – 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín**
Ročník	**prvý, druhý, tretí – 1. cyklus**
Vzdelávacia oblasť	**Človek a spoločnosť**
Stupeň vzdelávania	**1. stupeň ZŠ – ISCED 1**
Forma štúdia	**denná**
Vyučovací jazyk	**slovenský**

Charakteristika predmetu Etická výchova

Predmet Etická výchova je súčasť vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť a tá pripravuje žiakov k tomu, aby sa prejavovali ako samostatné, slobodné a zodpovedné osobnosti, uplatňovali svoje práva a napĺňali svoje povinnosti. Umožňuje porozumieť základným geografickým, historickým, sociálnym, kultúrnym, náboženským, hospodárskym, politickým a environmentálnym špecifikám v rôznych častiach sveta, čo vedie k rešpektu a ohľaduplnosti voči iným ľuďom, kultúram a duchovným hodnotám, ako aj voči sebe. U žiakov rozvíja pozitívny vzťah k demokratickej spoločnosti, krajine a k potrebe udržateľnosti života na Zemi. Posilňuje ich aktívny postoj k riešeniu aktuálnych výziev a problémov. Rozvíja uvedomenie si vlastnej identity v globalizovanom svete. Okrem vedomostí rozvíja u žiakov aj spôsobilosti získavať, vyhľadávať, analyzovať a interpretovať informácie v rôznej podobe. Žiaci z nich vyvodzujú logicky správne závery a dokážu ich argumentačne podložiť a odprezentovať. Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť rozvíja u žiakov schopnosť kriticky vnímať spoločnosť, v ktorej žijú, vrátane jej digitálneho rozmeru a vplyvu AI na fungovanie spoločnosti. Žiaci sa učia posudzovať kvalitu informácií vrátane výstupov AI, identifikovať manipulatívne obsahy a kriticky hodnotiť prínosy a riziká AI, pričom si uvedomujú hodnoty, ktoré AI nedokáže nahradiť. Zároveň sa učia využívať AI ako nástroj učenia – s vlastným úsudkom a zreteľom na etické aspekty jej používania – s cieľom stať sa samostatnými a kriticky mysliacimi občanmi.

V rámci vyučovacieho procesu sa v národnostných školách prihliada aj na Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov v národnostnom školstve. Vzdelávacia oblasť pozostáva zo štyroch komponentov – geografický komponent, dejepisný komponent, občiansky komponent a eticko-osobnostný komponent. Pomocou komponentov sú vymedzené obsahové štandardy jednotlivých zložiek spoločenskovednej gramotnosti, ktorá v sebe zahŕňa geografické, dejepisné, občianske a eticko-osobnostné spôsobilosti. Komponenty vystupujú vo vzájomnom prepojení, ktoré je posilnené začlenením vybraných prierezových gramotností do ich obsahu. V prvom a druhom cykle má vzdelávacia oblasť podobu integrovaného predmetu Človek a spoločnosť a samostatných predmetov etická výchova a náboženská výchova vyučovaných v alternácii.

Eticko-osobnostný komponent prispieva k osobnostnému, sociálnemu a morálnemu rozvoju žiakov, s dôrazom na uvedomovanie si, prijatie a rozvíjanie vlastnej identity vo vzťahu k druhým ľuďom a všetkému živému na našej planéte. Neoddeliteľnou súčasťou týchto procesov je kultivovanie sebapoznania a sebaprijatia, charakteru, morálnych (etických) a duchovných kvalít žiakov, ich religiózneho a kultúrneho vedomia.

Obsahové štandardy komponentu sa delia na všeobecné a špecifické. Všeobecné štandardy sú určené pre všetkých žiakov, realizujú sa na vyučovaní celej vzdelávacej oblasti – naprieč všetkými témami, prípadne predmetmi. Všeobecné obsahové štandardy eticko-osobnostného komponentu sa v 3. cykle začleňujú do vyučovania predmetov vzdelávacej oblasti – predmetov vzdelávacej oblasti - predmetov vzdelávacej oblasti - občianskej náuky, dejepisu, geografie a náboženskej výchovy. V 2. a 3. cykle sa štandardy môžu realizovať aj v rámci tematických dní.

Špecifické obsahové štandardy eticko-osobnostného komponentu nadväzujú na všeobecné štandardy, prehlbujú ich a vo všetkých cykloch sa osobitným spôsobom uskutočňujú na vyučovaní etickej výchovy (ETV). V rámci vyučovania ETV sa teda okrem všetkých činností komponentu realizujú aj rozširujúce činnosti špecifické pre vyučovanie ETV, ktoré sú nižšie v dokumente aj takto vyznačené.

Vzdelávacie štandardy je potrebné vnímať ako celok, nie ako súbor jednotlivých, od seba nezávislých častí. Je žiaduce, aby sa vzdelávacie štandardy vo výučbe vhodne kombinovali, prepájali a vzájomne doplňovali. Poradie, v akom sú obsahové štandardy v jednotlivých cykloch a komponentoch pod sebou uvedené, neuvádza záväznú časovú postupnosť, v ktorej majú byť v danom vzdelávacom cykle napĺňané.

Všeobecné ciele vzdelávacej oblasti sú odstupňované pre jednotlivé vzdelávacie cykly. K cieľom sa v jednotlivých cykloch viažu výkonové štandardy, ktoré majú žiaci zvládnuť na konci príslušného cyklu. Spôsobilosti uvedené vo výkonových štandardoch sa dosahujú prostredníctvom viacerých obsahových štandardov, niekedy aj z rôznych komponentov.

Vzájomným prepájaním vzdelávacích štandardov v rámci vzdelávacej oblasti aj medzi vzdelávacími oblasťami sa zabezpečí celistvosť a hĺbka poznania, ako aj jeho využitie v ďalšom vzdelávaní a živote. Časť obsahu vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť sa v 2. a 3. cykle vyučuje formou tematických dní. Škola realizuje v 2. a v 3. cykle pre každú triedu tematické dni zamerané na rozvoj prierezových gramotností v rozsahu najmenej

4 vyučovacích dní v jednom školskom polroku, pričom jeden vyučovací deň predstavuje 6 vyučovacích hodín. Ciele a obsah tematických dní pre jednotlivé ročníky vychádzajú zo vzdelávacích štandardov.

Možné námety na tematické dni sú vyznačené v obsahovom štandarde. V obsahovom štandarde sa vyskytujú pojmy zvýraznené tučným písmom (boldom). Ide o také pojmy, ktoré si žiak osvojuje tak, aby rozumel ich významu, vedel ich primerane veku a potenciálu vysvetliť a používal ich správne v kontexte učiva. Požadovanú úroveň zvládnutia týchto pojmov špecifikuje výkonový štandard. Pre pojmy označené boldom platí, že sa neočakáva výlučne reprodukcia formálnych definícií, ale ich funkčné porozumenie a používanie.

Ciele vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť

1. Disponovať znalosťami o vybraných spoločenských, geografických a historických procesoch a javoch v rôznych kontextoch a situáciách.

2. Využívať rôzne metódy získavania, spracovávania, interpretácie informácií a prezentácie výsledkov vlastného bádania o krajine a ľudskej spoločnosti.

3. Porozumieť súvislostiam, príčinám a dôsledkom historických a spoločenských procesov a javov.

4. Porozumieť vzťahom v rámci prírodných zložiek krajiny a vzájomným vzťahom medzi životným prostredím a činnosťou človeka od lokálnej po globálnu úroveň, vrátane základných princípov udržateľnosti.

5. Rozpoznať rôzne vrstvy svojej identity, rešpektovať rozmanitosť ľudí a skupín v globalizovanom svete.

6. Rešpektujúco komunikovať a konštruktívne spolupracovať s druhými, zdravo a bezpečne regulovať svoje emócie.

7. Mať rozvinuté charakterové vlastnosti a snažiť sa konať dobro nezištne a nevynútene.

8.Uplatňovať práva a povinnosti, pravidlá a normy života v demokratickej spoločnosti s vedomím zodpovednosti za vlastné rozhodnutia.

9. Orientovať sa v zdrojoch informácií, uplatňovať kritický a rozlišujúci postoj k médiám a AI, správať sa bezpečne a eticky v online prostredí.

10. Prejavovať záujem o dianie vo svojom okolí a vo svete, participovať na veku primeraných prospešných aktivitách.

Ciele predmetu Etická výchova v 1. cykle

5. Oceniť jedinečnosť seba samého a druhých.

6. Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.

7. Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.

8. Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote a v spolužití s inými.

Komponent				
		1.ročník	**2. ročník**	**3. ročník**
	Ciele	5. Oceniť jedinečnosť seba samého a druhých. 6. Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom. (čiastočne)	5. Oceniť jedinečnosť seba samého a druhých. 6. Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.	7. Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní. 8. Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote a v spolužití s inými.
	Výkonový štandard	***Oceniť jedinečnosť seba samého a druhých (čiastočne).*** **Žiak vie/dokáže:** Opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých. Pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách. Identifikovať to spoločné, čo ho spája s ostatnými. Preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí. Uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí. (čiastočne) ***Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom (čiastočne).*** **Žiak vie/dokáže:**	***Oceniť jedinečnosť seba samého a druhých.*** **Žiak vie/dokáže:** Opísať vlastnú jedinečnosť a jedinečnosť druhých. Pomenovať roly, ktoré zastáva v rodine, triede, kamarátskych skupinách. Identifikovať to spoločné, čo ho spája s ostatnými. Preukázať citlivosť voči rôznym potrebám ľudí v blízkom okolí. Uviesť jednoduché príklady rozmanitosti v bezprostrednom okolí. ***Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplným a primeraným spôsobom.*** **Žiak vie/dokáže:**	***Identifikovať morálne dobro v konaní druhých a vo vlastnom konaní.*** **Žiak vie/dokáže:** Opísať svoje charakterové vlastnosti, záľuby, túžby a sny. Oceniť dobré vlastnosti a schopnosti druhých. Vytvoriť si predstavu o hrdinskom alebo morálnom vzore v konaní postáv rozličných príbehov. Pomenovať príčiny a dôsledky správania sa ľudí vo svojom okolí. Pomenovať svoje hodnotové priority. ***Chápať zmysel a význam pravidiel, práv a povinností vo svojom živote a v spolužití s inými.*** **Žiak vie/dokáže:** Rešpektovať dohodnuté pravidlá platné v triede a v škole.

		Používať elementárne pravidlá slušnej a rešpektujúcej komunikácie, vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni. Pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli v súlade s dohodnutými pravidlami. Vnímať myšlienky a názory druhých. Aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v blízkej komunite. (čiastočne)	Používať elementárne pravidlá slušnej a rešpektujúcej komunikácie, vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni. Pomenovať a regulovať svoje emócie na elementárnej úrovni tak, aby ich prejavy boli v súlade s dohodnutými pravidlami. Vnímať myšlienky a názory druhých. Aktívne rozvíjať vzťahy v rodine a v blízkej komunite.	Vnímať existenciu práv a povinností v rôznych životných situáciách. Vysvetliť na jednoduchých príkladoch základné ekonomické vzťahy. Dodržiavať základné pravidlá bezpečného správania účastníka cestnej premávky.
	Obsahový štandard	***Zdvorilosť ako znak úcty*** – Slušná a rešpektujúca komunikácia; – prejavy **zdvorilosti a úcty**, dôsledky ich aktívneho (ne)používania; *Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Vyjadrovanie a rešpektovanie **súhlasu a nesúhlasu** v rôznych situáciách; – záujem o druhého, kladenie otázok a **aktívne počúvanie**. (čiastočne) ***Sebapoznávanie a vnímanie jedinečnosti v každom človeku***	***Zdvorilosť ako znak úcty*** – Slušná a rešpektujúca komunikácia; – prejavy **zdvorilosti a úcty**, dôsledky ich aktívneho (ne)používania; *Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Vyjadrovanie a rešpektovanie **súhlasu a nesúhlasu** v rôznych situáciách; – záujem o druhého, kladenie otázok a **aktívne počúvanie**. ***Sebapoznávanie a vnímanie jedinečnosti v každom človeku***	***Konanie dobra*** – dôsledky **pravdovravnosti** a klamstva; – odvaha hovoriť pravdu aj napriek nepríjemným dôsledkom; – príbehy prosociálnych a morálnych hrdinov a ich posolstvo pre život človeka a spoločnosti; – diskusia o vlastných **vzoroch** a ich **dobrých vlastnostiach**. *Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Posudzovanie situácií, v ktorých sa stretneme s klamstvom alebo nečestným správaním; – spoznávanie vybraných mýtických a archetypálnych príbehov a identifikovanie dobrých vlastností postáv;

		– Opis vlastných dobrých charakterových **vlastností** a schopností a možnosti ich rozvíjania; – identifikovanie jedinečných, zaujímavých a vzácnych čŕt druhého človeka. *Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Moje **záľuby**, ako pomáhajú v živote a vo vzťahoch s druhými; – moje želania a túžby a tvorba plánu na ich realizáciu; – **kamarátstvo** ako dobrý model komunikácie, vzťahov, spolužitia a spolupráce; – vzácnosť každého človeka napriek odlišnosti povahy a vzhľadu; – tvorivé obdarovávanie a **oceňovanie druhého,** druhých; – rozlišovanie dôsledkov dobrého/napomáhajúceho a zlého/ubližujúceho správania. (čiastočne) ***Vzťahy v rodine a v komunite*** – Bezpečné miesto pre život a vzťahy v **rodine** a komunite; – identifikovanie a pomenovanie **členov rodiny**, blízkych osôb ich rôznych rolí, úloh a zodpovedností.	– Opis vlastných dobrých charakterových **vlastností** a schopností a možnosti ich rozvíjania; – identifikovanie jedinečných, zaujímavých a vzácnych čŕt druhého človeka. *Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Moje **záľuby**, ako pomáhajú v živote a vo vzťahoch s druhými; – moje želania a túžby a tvorba plánu na ich realizáciu; – **kamarátstvo** ako dobrý model komunikácie, vzťahov, spolužitia a spolupráce; – vzácnosť každého človeka napriek odlišnosti povahy a vzhľadu; – tvorivé obdarovávanie a **oceňovanie druhého,** druhých; – rozlišovanie dôsledkov dobrého/napomáhajúceho a zlého/ubližujúceho správania. ***Vzťahy v rodine a v komunite*** – Bezpečné miesto pre život a vzťahy v **rodine** a komunite; – identifikovanie a pomenovanie **členov rodiny**, blízkych osôb ich rôznych rolí, úloh a zodpovedností.	– odlišovanie **dobrého a zlého správania** na príkladoch postáv z bežných príbehov, alebo z dejín, literatúry, seriálov alebo filmov; – identifikovanie morálnych prvkov v konaní vybraných postáv, medzi akými rozhodnutiami váhajú a k akým dôsledkom ich rozhodnutia vedú; – rozprávanie o detských hrdinoch.

		Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV – Preukazovanie vďačnosti rodičom, starým rodičom a/alebo blízkym osobám; – oceňovanie hodnôt spojených s rodinou alebo blízkymi osobami, ako sú bezpečie, láska, zodpovednosť, rešpekt, prijatie; – variabilita rodín a rôznych životných situácií detí; – identifikovanie inšpiratívnych ľudí v **komunite** a ich bližšie spoznávanie. (čiastočne)	*Činnosti špecifické pre vyučovanie ETV* – Preukazovanie vďačnosti rodičom, starým rodičom a/alebo blízkym osobám; – oceňovanie hodnôt spojených s rodinou alebo blízkymi osobami, ako sú bezpečie, láska, zodpovednosť, rešpekt, prijatie; – variabilita rodín a rôznych životných situácií detí; – identifikovanie inšpiratívnych ľudí v **komunite** a ich bližšie spoznávanie.	